

Benedek Elek:
BETAKARODÁS

Gyermekkorom legkedvesebb emlékei közé tartozik a – betakarodás. A városi gyermek vajon mire gondol e szó hallatára? Az ő játszóhelye többnyire a szűk folyósó. Innét kell betakarodnia a lakásba. A falusi gyermek szíve édes örömtől dobban meg, ha e szót hallja. A gyönyörűségek kincses háza ez. Őszre hajlott az idő, a mező egy része letarolva, hombárban a piros szemű búza, de még lábán áll a kukorica, a földben pihen még a burgonya, a mindenféle vetemény s a sárguló levelek közt ott mosolyog még a téli alma. Még egy hét, kettő s mind annak a terménynek, amivel Isten megáldotta a gazdaemberek verejtékes szorgalmát, be kell takarodnia. Be, a mezőről, a kertből a pincébe, a kamarába.

A munkás nép testét, mely sokszor tikkadt a forró meleg nyárban, új erő szállja meg s mintha szárnyat öltene a lelke is. Újra megnépesül a félig már letarolt határ s a bús őszi szél messze viszi szárnyán leányok, legények vidám énekét. Csak a munkátlan, henye embernek okoz lelki fájdalmat az őszi hervadás, a falusi ember vidám szívvel szedi, gyűjti össze egy esztendei munkájának gyümölcsét. Nézd, mint rohanják meg a kukoricatáblákat. Sorban állanak, mint a katonák, de fegyver helyett zsák a vállukon. Szorgos kézzel törik le a kukoricacsöveket, s egyszerre csak eltűnnek a kukoricatengerben, hogy kevés idő múltán a rengeteg túlsó szélén megrakodva bukkanjanak ki. Ott leöntik nagy halmokba Isten áldását. Már jön is a nagy, öblös szekér. Egy fickó legény áll a szekér elején, nagyokat pattint ostorával, hogy csakúgy csendül-bondúl belé a határ. Aztán leugrik a szekerről, hó, megállj!-t kiált a Csendesnek meg a Darunak s azok megállnak és állnak, álldogálnak szép türelmesen, míg a szekér megtelik. A kis ökörhajtó legény gyönyörűséggel tapogat meg egy-egy kukoricacsövet: hosszú szőke haj lóg ki a lesárgult, lefehéredett levelek alól. Királykisasszony sem lesz oly szép, mint akinek ma este kukoricafosztáskor behinti a fejét ezekkel a szőke hajszálakkal.

Odébb, a szomszéd táblán burgonyát ásnak. Erős férfiak neki vetik az ásót a fészeknek, egy billentés s földdel keverve szétgurulnak a fészek lakói, nagyok és kicsinyek. Egyik-másik fészeknél álmélkodva állanak meg a szedők. Ihol, akkora burgonya gurult ki a fészekből, mint egy gyermekfej. Két ember jól lakhatik vele! Hát ez mi a csoda? Ennek meg feje, keze, lába is van. Olyan, mint egy játék baba. Csak fel kellene öltöztetni. Na, mindjárt is akad gazdája a csudaburgonyának. Ott lábatlankodik a kis Katóka, neki adják: nesze, Katóka, nesze! Vedd az öledbe, csicsisgasd el.

– Eleget aludott szegényke a föld alatt – mondja Katóka –, hadd játsszék most, ne aludjon.

– Igaza van a leánykának – mondja egy asszony.

– Ennek érett az esze – mondja egy férfi, valószínűen a Katóka apja. – Hát, ha még iskolába kerül!

De Katóka ezt már talán nem is hallja. Néhány lépéssel odébb lobog a tűz, nagy fekete üstben főzik a burgonyát, oda telepedett le Katóka az ő csuda-babájával s beszélget vele:

– Légy jó, baba, szófogadó s ruhát csinál neked Kató. Dali veres a csizma, hupikék a szoknya, láthatatlan szín a fejkendő, ugye, jó lesz, ugye, szép lesz? Szép bizony.

Ni, hogy telnek a zsákok. Az egyik áll, a másik ledült, lomhán heverve várja, hogy szekérre rakják, aztán bevigyék a pincébe, ottan kiöntsék az ászokba. Ott fogják végig aludni a telet. Már amelyik legalul kerül. A többit apránként felhordják a konyhára, megsütik ropogós-pirosra. Hej de jó, de pompás csemege ez, különösen mese-mondás mellett!

Hogy telik a pince, áldott legyen Istennek szent neve! Itt burgonya, ott a sok zöldség: sárgarépa, zeller, petrezselyem, cékla, karalábé, s nini, hozzák már a széles fejű káposztát is: na, most majd lubickolhattok a kádban! A gazdasszony büszkeséggel jár-kél a veteményesbe. Mennyit gyomlált, kapált, öntözött tavasz óta! De a sok fáradtságot elfelejti. Tele a pince. Nem kell szégyellnie, ha szomszédék, komáék, sógorék látogatóba mennek a téli estéken.

És körös-körül hosszan, egymás fölött nyújtózkodnak a széles polcok: egyre rakosgatják a mosolygó képű almát, hogy szinte sajnálják leszedni. Ha mindig ott maradnának s csak úgy napról-napra szedegetnék le: ez volna csak az igazi gyönyörűség. De hiába, a természet rendje ez. A kikelet rügyet fakaszt a fán, a tavasz virágba borítja, aztán elhull a virág s helyén marad egy ici-pici bingócska, mely nő, növekedik, neveli esőnek cseppje, napnak sugara, neveli, érleli, pirosítja, fehéríti, mígnem jön az ősz s piros és fehér szín közé halovány sárga színt kever: a gyümölcs megérett. S ha megérett a gyümölcs, lehull a fájáról. Lehull magától, vagy leveri a szél. Hiába sajnálok, le kell szakasztanod, ha azt nem akarod, hogy lassanként mind a földre hulljon. Hát csak jertek, jertek, gyerekek, szedjük a gyümölcsöt. Szép gyengén fogjátok, ágat ne törjete, mert a törött ág leszárad s mosolygó képű almát többé nem terem. Nézzétek, de szépek így együtt, a kosárban! Uccu, fogjátok meg kétfelől a kosár fülét, be a pincébe, gondosan rakjátok egymás mellé. Majd a télen le-lemegy édesanyátok egy kicsi kosárával a pincébe s apránként fölhordja nektek. Hej, az lesz az élet! A kandallóban nyájasan dorombol a tűz, apa mesét mond, anya foltozza a ruhátokat, ti meg rágcsáljátok az almát.

Hej, mikor én kis diák voltam s végig éltem a betakarodás örömeit! Most, szürkülő fejjel is megreszket a szívem, gyermekek, ha ezekre az örömökre gondolok. A nyárinál is kedvesebb volt a szüreti vakáció. Talán azért is, mert rövidebb volt. Jobban megbecsültem a napjait. Ott voltam én a betakarodás minden munkájában s ez a munka játék volt nekem, a legkedvesebb játék. És emlékszem, oly édesen emlékszem rá, hogy minden fán maradt a szedés után egy-két alma, körte, szilva, jól elrejtőzve az ágak között. Nem mintha nem találták volna meg: édesanyám, édesapám szeretete hagyta ott. Hadd legyen, amit tarlózzak. Tudjátok-e, hogy a letarlózott gyümölcs volt a legédesebb? Megédesítette, megízestette az édesanyai, az édesapai szív gyöngéd-sége, meleg szeretete. Ettem én azóta sok finom gyümölcsöt: egynek az íze sem volt ezekéhez hasonlatos. Még most is érzem az ízüket. Most is látom, amint kimosolyognak a ritkuló levelek közül. Még most is hallom a hívásukat:

– Gyere, gyere, szakíts le. Édesanyád, édesapád hagyott itt – neked.